

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Αρχαίο Ελληνικό Δράμα: Ευριπίδης (Φροντιστήριο)

Ενότητα: 2. Γραμματικός και συντακτικός σχολιασμός στίχων 49-95

Καράμπελας Σωτήριος

Τμήμα Φιλολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1. Σκοποί ενότητας.....	4
2. Περιεχόμενα ενότητας	4
3. Αρχαίο κείμενο – στίχοι 49-95	6
4. Γραμματικός σχολιασμός των υπογραμμισμένων όρων	6
5. Συντακτικός σχολιασμός των λέξεων που σημειώνονται με έντονα στοιχεία.....	8
6. Σύνομες ερμηνευτικές ερωτήσεις	8
7. Ενδεικτική βιβλιογραφία	9

1. Σκοποί ενότητας

Κατανόηση των γραμματικών και συντακτικών ιδιοτεροτήτων του δευτέρου αποσπάσματος του προλόγου της *Μήδειας* (στ. 49-95), καθώς και βασικών σημείων για την πραγματολογική ερμηνεία του κειμένου.

2. Περιεχόμενα ενότητας

Η ενότητα περιλαμβάνει γραμματικούς και συντακτικούς χαρακτηρισμούς συγκεκριμένων λέξεων ή φράσεων των στίχων 49-95, καθώς και σύντομες ερωταπαντήσεις με σκοπό την κατανόησή τους.

3. Αρχαίο κείμενο – στίχοι 49-95

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

παλαιὸν οἴκων κτῆμα δεσποίνης ἐμῆς,
τί πρὸς πύλαισι τήνδ' ἄγουσ' ἐρημίαν (50)

ἔστηκας, αὐτὴ θρεομένη σαυτῆ κακά;
πῶς σοῦ μόνη Μήδεια λείπεσθαι θέλει;

Τρ. τέκνων ὀπαδὲ πρέσβυ τῶν Ἰάσονος,
χρηστοῖσι δούλοις ξυμφορὰ τὰ δεσποτῶν
κακῶς πίτνοντα, καὶ φρενῶν ἀνθάπτεται. (55)

ἐγὼ γὰρ ἐς τοῦτ' ἐκβέβηκ' ἀληθόνος,
ὥσθ' ἴμερός μ' ὑπῆλθε γῆ τε κούρανῶ
λέξαι μολούση δεῦρο δεσποίνης τύχας.

Πα. οὔπω γὰρ ἢ τάλαινα παύεται γών;

Τρ. ζηλῶ σ' ἐν ἀρχῇ πῆμα κούδέπω μεσοῖ. (60)

Πα. ὦ μῶρος—εἰ χρή δεσπότης εἰπεῖν τόδε:
ὡς οὐδὲν οἶδε τῶν νεωτέρων κακῶν.

Τρ. τί δ' ἔστιν, ὦ γεραιέ; μὴ φθόνει φράσαι.

Πα. οὐδέν· μετέγνω καὶ τὰ πρόσθ' εἰρημένα.

Τρ. μή, πρὸς γενεῖου, κρύπτε σύνδουλον σέθεν. (65)
σιγὴν γάρ, εἰ χρή, τῶνδε θήσομαι πέρι.

Πα. ἤκουσά του λέγοντος, οὐ δοκῶν κλύειν,
πεσσοῦς προσελθῶν, ἔνθα δὴ παλαίπατοι
θάσσοισι, σεμνὸν ἀμφὶ Πειρήνης ὕδωρ,
ὡς τοῦσδε παῖδας γῆς ἔλᾶν Κορινθίας (70)

σὺν μητρὶ μέλλοι τῆσδε κοίρανος χθονὸς
Κρέων. ὁ μέντοι μῦθος εἰ σαφῆς ὄδε
οὐκ οἶδα· βουλοίμην δ' ἂν οὐκ εἶναι τόδε.

Τρ. καὶ ταῦτ' Ἰάσων παῖδας ἐξανέξεται
πάσχοντας, εἰ καὶ μητρὶ διαφορὰν ἔχει; (75)

Πα. παλαιὰ καινῶν λείπεται κηδευμάτων,
κούκ ἔστ' ἐκεῖνος τοῖσδε δώμασιν φίλος.

Τρ. ἀπωλόμεσθ' ἄρ', εἰ κακὸν προσοίσομεν
νέον παλαιῶ, πρὶν τόδ' ἐξηντληκέναι.

Πα. ἀτὰρ σύ γ'—οὐ γὰρ καιρὸς εἰδέναι τόδε (80)
δέσποιναν—ἡσύχαζε καὶ σίγα λόγον.

Τρ. ὦ τέκν', ἀκούεθ' οἷος εἰς ὑμᾶς πατήρ;
ὄλοιτο μὲν μή· δεσπότης γὰρ ἔστ' ἐμός·
ἀτὰρ κακός γ' ὢν ἐς φίλους ἀλίσκεται.

Πα. τίς δ' οὐχὶ θνητῶν; ἄρτι γινώσκεις τόδε, (85)
ὡς πᾶς τις αὐτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ,

οἱ μὲν δικαίως, οἱ δὲ καὶ κέρδους χάριν,
εἰ τοῦσδε γ' εὐνής οὔνεκ' οὐ στέργει πατήρ.

Τρ. ἴτ'—εἴ γὰρ ἔσται—δωμάτων ἔσω, τέκνα.
σὺ δ' ὡς μάλιστα τούσδ' ἐρημώσας ἔχε (90)

καὶ μὴ πέλαζε μητρὶ δυσθυμουμένη.

ἦδη γὰρ εἶδον ὄμμα νιν ταυρουμένην

τοῖσδ', ὡς τι δρασείουσαν· οὐδὲ παύσεται

χόλου, σάφ' οἶδα, πρὶν κατασκήψαι τι . . .
ἐχθρούς γε μέντοι, μὴ φίλους, δράσειέ τι. (95)

4. Γραμματικός σχολιασμός των υπογραμμισμένων όρων

1. **ἄγουσ(α)**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. ἄγω (ἐρημίαν) = είμαι μόνος
2. **ἐρημίαν**: αιτιατική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. ἐρημία, -ας = μοναξιά
3. **ἔστηκας**: β' ενικό πρόσωπο οριστικής παρακειμένου μέσης φωνής του ρ. ἴστημι = στέκομαι
4. **θρεομένη**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής ενεστώτα μέσης φωνής του αποθετικού ρ. θρέομαι = φωνάζω, ξεφωνίζω
5. **όπαδέ**: κλητική ενικού αρσενικού γένους του ουσ. όπαδός, -οῦ = ακόλουθος, υπηρέτης
6. **πίτνοντα**: ονομαστική πληθυντικού ουδετέρου γένους της μετοχής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. πίτνω (ποιητικός τύπος του πίπτω) = πέφτω, συμβαίνω
7. **φρενών**: γενική πληθυντικού θηλυκού γένους του ουσ. φρήν, φρενός = καρδιά, μυαλό
8. **ἀνθάπτεται**: γ' ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρ. ἀνθάπτομαι = επιτίθεμαι, προσβάλλω
9. **ἐκβέβηκ(α)**: α' ενικό πρόσωπο οριστικής παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρ. ἐκβαίνω = φτάνω στο έσχατο σημείο
10. **ἀλγηδόνος**: γενική ενικού θηλυκού γένους του ουσ. ἀλγηδών, -όνος = πόνος
11. **ὑπήλθε**: γ' ενικό πρόσωπο οριστικής αορίστου ενεργητικής φωνής του ρ. ὑπέρχομαι = κυριεύω (για συναισθήματα)
12. **μολούση**: δοτική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής αορίστου β' ενεργητικής φωνής του ρ. βλώσκω = έρχομαι/πηγαίνω
13. **τάλαινα**: ονομαστική ενικού θηλυκού γένους του επιθ. τάλας, τάλαινα, τάλαν = κακόμοιρος
14. **πήμα**: ονομαστική ενικού ουδετέρου γένους του ουσ. πήμα, -τος = συμφορά
15. **μεσοῖ**: γ' ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. μεσόω, -ῶ: βρίσκομαι στην μέση μιας διαδικασίας
16. **μῶρος**: ονομαστική σε θέση κλητικής ενικού θηλυκού γένους του επιθ. ό/ή μῶρος, -ον = ανόητος
17. **φθόνει**: β' ενικό πρόσωπο προστακτικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. φθονέω, -ῶ = αρνούμαι να...
18. **μετέγνων**: α' ενικό πρόσωπο οριστικής αορίστου ενεργητικής φωνή του ρ. μεταγιγνώσκω = αλλάζω γνώμη
19. **γενείου**: γενική ενικού ουδετέρου γένους του ουσ. γενειον, -ου = γενειάδα
20. **σέθεν**: γενική ενικού της προσωπικής αντωνυμίας β' προσώπου (σύ)
21. **θήσομαι**: α' ενικό πρόσωπο οριστικής μέλλοντα μέσης φωνής του ρ. τίθημι (σιγήν) = σιωπώ, κρατώ κάτι μυστικό
22. **του**: γενική ενικού αρσενικού γένους της αόριστης αντωνυμίας τις, τινος = κάποιος
23. **κλύειν**: απαρέμφατο ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. κλύω = ακούω

24. **πεσσοῦς**: αιτιατική πληθυντικού αρσενικού γένους του ουσ. *πεσσός*, -οῦ (συνήθως σε πληθυντικό αριθμό) = επιτραπέζιο παιχνίδι/ ο τόπος όπου διεξάγεται το παιχνίδι
25. **θάσσοσι**: γ' πληθυντικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *θάσσω* = κάθομαι
26. **σεμνόν**: αιτιατική ενικού ουδετέρου γένους του επιθ. *σεμνός*, -ή, -όν = σεβαστός, ιερός
27. **ἐλᾶν**: απαρέμφατο ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *ἐλάω* = εκδιώκω
28. **κοίρανος**: ονομαστική ενικού αρσενικού γένους του ουσ. *κοίρανος*, -ου = κυβερνήτης
29. **ἐξανέξεται**: γ' ενικό πρόσωπο οριστικής μέλλοντα μέσης φωνής του ρ. *ἐξανέχω*/ *ἐξανίσχω* = ανέχομαι
30. **λείπεται**: γ' ενικό πρόσωπο οριστικής ενεστώτα μέσης φωνής του ρ. *λείπομαι* = υπολείπομαι
31. **κηδευμάτων**: γενική πληθυντικού ουδετέρου γένους του ουσ. *κήδευμα*, -τος = συγγένεια εξ αγχιστείας
32. **δώμασιν**: δοτική πληθυντικού ουδετέρου γένους του ουσ. *δῶμα*, -τος = οικία
33. **ἀπολώμεσθ(α)**: α' πληθυντικό πρόσωπο οριστικής αορίστου β' μέσης φωνής του ρ. *ἀπόλλυμι* = καταστρέφω
34. **προσοίσομεν**: α' πληθυντικό πρόσωπο οριστικής μέλλοντα ενεργητικής φωνής του ρ. *προσφέρω* = προσθέτω
35. **ἐξηντληκέναι**: απαρέμφατο παρακειμένου ενεργητικής φωνής του ρ. *ἐξαντλέω*, -ῶ = τελειώνω
36. **ἀτάρ**: αντιθετικός σύνδεσμος = αλλά
37. **ὄλοιο**: γ' ενικό πρόσωπο ευκτικής μέλλοντα μέσης φωνής του ρ. *ὄλλυμι* = καταστρέφω
38. **πέλας**: επίρρημα τόπου = κοντά (ὁ πέλας = ο δίπλανός)
39. **οὔνεκ(α)**: (< οὔ ἔνεκα) σύνδεσμος σε θέση πρόθεσης = εξαιτίας
40. **ἴτ(ε)**: β' πληθυντικό πρόσωπο προστακτικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *εἶμι* = προχωρώ
41. **πέλαζε**: β' ενικό πρόσωπο προστακτικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής του ρ. *πελάζω* = πλησιάζω κάτι κάπου
42. **νιν**: αιτιατική ενικού θηλυκού γένους της προσωπικής αντωνυμίας γ' προσώπου (αυτήν)
43. **ταυρουμένην**: αιτιατική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής ενεστώτα μέσης φωνής του ρ. *ταυρόομαι*, *οὔμαι* = γίνομαι άγριος σαν ταύρος
44. **δρασείουσαν**: αιτιατική ενικού θηλυκού γένους της μετοχής μέλλοντα ενεργητικής φωνής του ρ. *δρασεῖω* (εφετικός τύπος του *δράω*, -ῶ) = επιθυμώ να κάνω κάτι
45. **κατασκήψαι**: απαρέμφατο αορίστου ενεργητικής φωνής του ρ. *κατασκήπτω* = ενσκήπτω, επέρχομαι, ξεσπώ

5. Συντακτικός σχολιασμός των λέξεων που σημειώνονται με έντονα στοιχεία

1. **τῶν Ἰάσονος**: επιθετικός προσδιορισμός της γενικής *τέκνων* (η γενική *Ἰάσονος* χωρίς το άρθρο λειτουργεί ως γενική κτητική/της καταγωγής)
2. **ξυμφορά**: κατηγορούμενο του υποκειμένου (*τὰ ... πίτνοντα*) από το εννοούμενο συνδετικό ρήμα *ἐστί*
3. **ἀληθόνος**: γενική διαιρετική εξαρτώμενη από την φράση *ἐς τοῦτο*
4. **μ(ε)**: υποκείμενο του απαρεμφάτου *λέξαι*
5. **γῆ / κούρανῶ**: ἔμμεσο αντικείμενο του απαρεμφάτου *λέξαι*
6. **λέξαι**: απαρέμφατο ως συμπλήρωμα στην απρόσωπη έκφραση *ἴμερος ὑπήλθε*
7. **τύχας**: ἄμεσο αντικείμενο του απαρεμφάτου *λέξαι*
8. **δεσπότης**: ἄμεσο αντικείμενο του απαρεμφάτου *εἶπεῖν*
9. **τόδε**: ἔμμεσο αντικείμενο του απαρεμφάτου *εἶπεῖν*
10. **σιγῆν**: αντικείμενο του ρήματος *θήσομαι*
11. **τῶνδε ... πέρι**: εμπρόθετος προσδιορισμός της αναφοράς που προσδιορίζει την ρηματική έκφραση *σιγῆν θήσομαι*
12. **γῆς**: γενική της απομάκρυνσης εξαρτώμενη από το απαρέμφατο *ἐλᾶν*
13. **ἐλᾶν**: ειδικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρ. *ἤκουσα*
14. **ταῦτ(α)**: αντικείμενο της μετοχής *πάσχοντας*
15. **κηδευμάτων**: γενική του τιμήματος
16. **δώμασιν**: δοτική αντικειμενική από το επίθετο *φίλος*
17. **δέσποιναν**: υποκείμενο του απαρεμφάτου *εἰδέναι*
18. **ῶν**: κατηγορηματική μετοχή εξαρτώμενη από το ρ. *ἀλίσκεται*
19. **τοῦ πέλας**: γενική συγκριτική εξαρτώμενη από το επίρρημα *μᾶλλον*
20. **τούσδε**: αντικείμενο της ρηματικής φράσης *ἐρημύσας ἔχε*.
21. **ὄμμα**: αιτιατική της αναφοράς εξαρτώμενη από την μετοχή *ταυρουμένην*
22. **τοῖσδε**: δοτική αντιχαριστική εξαρτώμενη από την μετοχή *ταυρουμένην*
23. **κατασκῆψαι**: απαρέμφατο σε θέση ρήματος της χρονικής πρότασης που εισάγεται με τον σύνδεσμο *πρίν*

6. Σύντομες ερμηνευτικές ερωτήσεις

1. Τι χαρακτηρίζει τον «καλό δούλο» (στ. 54-55);
Η τροφός εκφράζει την άποψη ότι για τον καλό δούλο κάθε δυστυχία του κυρίου του είναι εξίσου και για τον ίδιο δυσάρεστη.
2. Ποια δραματική ανάγκη εξυπηρετούν οι στίχοι 56-58;
Με τους στίχους αυτούς ο Ευριπίδης δικαιολογεί την τοποθέτηση της τροφού στο κατώφλι του σπιτιού της Μήδειας. Το περιεχόμενο των λόγων της θα υπαγόρευε σε ρεαλιστικές συνθήκες την παραμονή της στο εσωτερικό του σπιτιού. Είναι, ωστόσο, σύμβαση της τραγωδίας ότι οι λόγοι των προσώπων εκφωνούνται σε εξωτερικό χώρο.

3. Ποιόν δραματικό σκοπό εξυπηρετεί η απροθυμία του παιδαγωγού να αποκαλύψει τα νεώτερα κακά (στ. 64);
Με τον τρόπο αυτό ο παιδαγωγός αυξάνει την αγωνία τόσο της τροφού, όσο και του κοινού. Παράλληλα, γίνεται σαφές ότι η κατάσταση που αντιμετωπίζουν είναι ιδιαίτερα δύσκολη.
4. Τί σχεδιάζει ο Κρέων για την Μήδεια και τα παιδιά της (στ. 70-72);
Ο παιδαγωγός μεταφέρει την πληροφορία ότι ο κυβερνήτης της Κορίνθου, Κρέων, σκοπεύει να εξορίσει από την πόλη την Μήδεια και τα παιδιά της.
5. Πού αποδίδει ο παιδαγωγός την αδιαφορία του Ιάσονα για τα παιδιά του (στ. 88);
Σύμφωνα με τον παιδαγωγό, αιτία της εγκατάλειψης από τον Ιάσονα της οικογένειάς του είναι η ερωτική του σχέση με την κόρη του Κρέοντα.

7. Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Liddell, H. G. – R. A. Scott – H. S. Jones, *A Greek- English lexicon*. Oxford, Oxford University Press 1996
- Mastrorade, D. J., *Ευριπίδου Μήδεια*. Μετάφραση Δ. Γιωτοπούλου, επιμέλεια μετάφρασης Μ. Χριστόπουλος. Αθήνα, Πατάκης 2006.
- Page, D. L., *Ευριπίδη Μήδεια*. Μετάφραση Γ. Γιατρομανωλάκης. Αθήνα, Καρδαμίτσα 1990.
- Στεφανόπουλος, Κ. Θ., *Ευριπίδης. Μήδεια*. (μετάφραση). Αθήνα, Κίχλη 2012.